EVA JARBEKK | SIMEN SOMMERFELDT

PERSONVERN OG GDPR I PRAKSIS

2. UTGAVE

CAPPELEN DAMM AKADEMISK

Eva Jarbekk og Simen Sommerfeldt

Personvern og GDPR i praksis

CAPPELEN DAMM AKADEMISK

ISBN 978-82-02-72596-9

2. utgave, 1. opplag 2024

Omslagsdesign: Kristin Berg Johnsen
Sats: Bøk Oslo AS
Trykk og innbinding: AIT Grafisk AS

www.cda.no
akademisk@cappelendamm.no

Forord til 2. utgave

Vi er glade for å konstatere at den første utgaven av denne boken ble godt mottatt og vi har fått flere forespørsler fra lesere – og forlegger – om å oppdatere den. Det har utvilsomt skjedd mye innen personvern siden den første utgaven, og deler av teksten trengte en revisjon. Noe av det mest påfallende er hvor internasjonalt fagfeltet er blitt. Det kommer mange dommer fra Europa som har umiddelbar og stor betydning for virksomheter i Norge. Det er både spennende og utfordrende. Likeledes kommer det en stor mengde veiledere fra Personvernrådet (EDPB) som gir føringer for hva som er riktige tolkninger av regelverket. Det er mer enn nok å holde seg oppdatert på, men man skal også huske at de store hovedlinjer ligger fast.

I forkant av den første utgaven av boken, var personvern et felt for «spesielt interesserte» og vi må vel kunne si at regelverket som fantes før GDPR ikke alltid ble etterlevd. Så ble plutselig personvern noe «alle» måtte forholde seg til, og vi opplevde en enorm etterspørsel etter praktiske råd, foredrag og opplæring. Etterlevelsen har nok også tatt seg opp, selv om det (alltid) vil være ting å arbeide mer med.

Etter hvert har nok mange også innsett at personvern er en kontinuerlig øvelse som ikke tok slutt da det første personvernprosjektet i 2018 var ferdig eller når en innleid konsulent hadde levert noen rutiner som bedriften skulle følge. Nå ser vi at mange virksomheter bemanner opp sine personvernteam. Det er rett og slett mangel på flinke personvernfolk. Det er også en mye større forståelse for at personvernombudet skal ha en uavhengig posisjon og en gjennomgående profesjonalisering av faget.

Heldigvis har personvern blitt en langt mer integrert del av hva folk oppfatter som almen digital dannelse, men det er en krevende kompetanse å tilegne seg. Forklaringen på dette går vi litt inn på i innledningen og dette henger sammen med vår motivasjon for å skrive denne boken og for å revidere den: Folk trenger en guide som ikke bare forteller hva *teorien* rundt personvern er, men som også gir nyttige tips til *hvordan* en skal innrette seg med både teknologi, dokumentasjon og organisasjon.

En annen trend er at flere regelverk enn bare personvernforordningen, griper inn i hvordan man kan forvalte personopplysninger. Et åpenbart eksempel er AI Act som ennå ikke er inkorporert i norsk rett, men som nok blir det i løpet av kort tid. Regelverket griper inn i hvordan personopplysninger kan forvaltes, samtidig som GDPR ligger fast som en bærebjelke i bunn.

Vi er glade for at Torgeir Waterhouse igjen har villet skrive en introduksjon. Torgeir er en av samtidens mest iherdige debattanter innenfor personvern og han er kunnskapsrik om hva som er reelle problemer for individer, privat virksomhet og forvaltning. Hans betraktninger er høyst lesverdige.

Vi har også igjen bedt et knippe av personvernombud og andre som har mye erfaring med å arbeide med personvern om å dele sine erfaringer som ombud med oss. De er spesielt valgt ut til å gi innspill fordi de dels har lang erfaring og dels fordi de kommer fra ulike bransjer og representerer både privat og offentlig sektor. Dette har vi gjort ved at vi har stilt dem en rekke spørsmål, som de har besvart, og resultatet har blitt et eget kapittel. En stor takk til alle som bidro.

Kapittelet om personvernkonsekvensvurderinger (PVK) ble justert som et resultat av en workshop som vi organiserte sammen med Tone Hoddø Bakås. Vi retter selvfølgelig en takk til alle som var med på denne.

Vi ønsker også å rette en stor takk til Johan Paramanathan, som har hjulpet oss med en gjennomgang av kapittelet om smidig utvikling med innebygd personvern.

Til slutt ønsker vi å takke Hans A. Tvedt som har vært en førsteklasses og hyggelig forlegger for begge utgavene.

Forord til 1. utgave

De siste årene har de av oss som har arbeidet med personvern gnidd oss i øynene annenhver dag. Hvordan i alle dager har det hatt seg at «alle» nå er opptatt av personvern. Det er selvfølgelig de nye reglene fra EU som er årsaken til dette – og for å være realist er det nok mer faren for gebyrer og erstatningssøksmål som har vært en driver, heller enn en klar interesse for prinsippene bak. Det er greit det. Det blir personvern ut av det også.

Det har vært en ganske liten gruppe mennesker, teknologer og jurister, som har vært opptatt av personvern de siste 10–20–40 årene. Eva er en av dem som har arbeidet med personvern de siste 20 årene, helt fra før hun var utdannet jurist. Dette har gjort at hun veldig tidlig så at de nye EU-reglene ville få en enorm betydning. Simen var i 2014 i gang med et rådgivningsoppdrag der han hyret inn Eva for å bistå med juridiske betraktninger om personvern og databehandleravtaler. Han forstod raskt hvilke konsekvenser den kommende forordningen ville få, og ble en av de første i IT-bransjen til å skrive artikler og holde foredrag om forordningen.

Etter hvert begynte vi å holde foredrag sammen, fordi vi så at spørsmålsstillingene er tverrfaglige. Det nytter ikke å være enten teknolog eller jurist for å svare på de praktiske spørsmålene som dukker opp rundt personvern. Det er kombinasjonen av disse bakgrunnene som kan skape forståelse og verdifulle løsninger. Det merker vi da også på tilbakemeldingene vi får når vi jobber sammen på prosjekter.

Eva har skrevet bøker om personvern tidligere og da Hans Andreas Tvedt i Cappelen Damm spurte om hun ville skrive en håndbok for personvernombud, var det åpenbart for Eva at det ikke er tilstrekkelig med personvernkompetanse for å lage en bra bok, men at teknologisk kompetanse må med. Simen sa ja til å være medforfatter og noen måneder senere leveres nå bokens manus. Vi gir en varm takk til Hans Andreas som har vært en førsteklasses og hyggelig forlegger og ikke minst for alle de mange gode spørsmål han har stilt til manuskriptet underveis.

Mye i boken er bygget på foredragene vi har holdt sammen, men det er lagt til betydelig mer detaljert informasjon enn hva man rekker å gå gjennom på kursene våre.

Som et mal-apropos kan nevnes at vi innledningsvis optimistisk trodde at vi kunne få et automatisk talegjenkjenningsprogram til å transkribere lydopptakene fra kursene vi har holdt. Vi trodde vi skulle spare tid. Det var en smule teknologioptimistisk. Under står noen fragmenter av hva vi fikk ut av programmet.

> Kan du har fått en mengde innspill til det såkalte tekniske endring men det viste seg at det er nok noen virksomheter som fortelle litt mer strimler til seg selv. okser og en veldig vanskelig for deg så har du sittet og sett på Stortinget blir sagt at den prompen som kommer nå til jul
>
> Det er stadig vekk får høre folk som har blitt fortalt at ikke alle ansatte Google Metallica for tørre samtykke til bruk av overføring av data til Nei Nei Nei hvis du søker om podcasten som kommer fra det som kom fra hvis det er greit å oversette.

Underholdningsfaktoren var stor da vi leste materialet, vi lo så vi hadde tårer i øynene. Men teksten var jo ikke brukbar. Det var bare å skrive selv. Vi har derfor brukt det meste av ledig tid til på relativt kort tid og i et lite format, å gi en innføring i hva de fleste må forholde seg til når personvern nå er blitt en del av ordinær forretningsdrift og forvaltning.

Samtidig innser vi at boken kan og bør utdypes enda mer fordi vi på noen områder egentlig bare har skrapt i overflaten. Som på alle felt er det slik at jo mer man undersøker, jo mer forstår man at det er mye igjen å lære og å lære bort. I denne runden har vi prioritert å få den mest sentrale informasjonen ut til ikke bare personvernombud, men til alle som nå må forholde seg til regelverket i det praktiske og daglige liv. Både jurister, programmerere, systemarkitekter, HR-medarbeidere, ledere og andre som må ta et ansvar for personopplysninger fremover. Vi tror behovet er stort.

Dessverre er virkeligheten slik at det vil komme praksis den nærmeste tiden som blir viktig for hvordan ulike ting skal tolkes. Det er derfor viktig å følge med på denne og det kan ikke utelukkes at tolkninger vi kommer med i denne boken vil måtte justeres. Vi skal følge med på rettsutviklingen og teknologisk praksis, men er takknemlige dersom en leser som ser at noe bør beskrives annerledes sier fra. Vi er heller ikke blinde for at noen tolker reglene annerledes enn hva vi mener er riktig, og tar også gjerne slike innspill.

Står lykken oss bi, kommer det en revidert og utvidet utgave om et stykke tid. Vår jobbhverdag er slik at vi ser nye eksempler og problemstillinger som burde tas med i boken hver eneste dag.

Vi er glade for at Torgeir Waterhouse har villet skrive et forord. Torgeir er en av samtidens mest iherdige debattanter innenfor personvern og han er kunnskapsrik om hva som er reelle problemer for individer, privat virksomhet og forvaltning. Vi synes han kommer med gode betraktninger. Og det er lett å være enig i at det viktigste er ikke compliance-problematikken – det viktigste er å fortjene og å oppnå tillit hos kunder og brukere.

En del av sjekklistene i boken er basert på arbeid som er gjort av det engelske Datatilsynet, det som heter ICO (Information Commissioner's Office). Noen sjekklister er oversatt og brukt nærmest uendret, andre har vi gjort tilpasninger i. Vi har fått lov av ICO til å bruke dem mot å oppgi dem som kilde. ICO har en meget god nettside som gir mye bra og praktisk rettet informasjon for de som er komfortable med å lese engelsk tekst.

Vi har bedt et knippe av personvernombud om å dele sine erfaringer som ombud med oss. De er spesielt valgt ut til å gi innspill fordi de dels har lang erfaring og dels fordi de kommer fra ulike bransjer og representerer både privat og offentlig sektor. Dette har vi gjort ved at vi har stilt dem en rekke spørsmål som de har besvart og svarene er samlet i et vedlegg bak i boken. En stor takk til Anders Holt, Anna Forsebäck, Kjetil Rognsvåg, Tone Hoddø Bakås, Anne-Marie Østgaard og Øyvind Røst. Dere har gitt mange nyttige tips.

Eva ønsker å takke kollega Inge Brodersen for å ha lest gjennom de juridiske delene av manus og for å ha kommet med mange gode innspill underveis. Det må også sendes en varm takk til en familie som har stilt opp og tålt at mor har arbeidet med bok både tidlig og sent. Det er et privilegium å ha en ektemann som Thomas Nygaard som oppmuntrer til å stå på og som støtter når det har vært krevende å håndtere både jobb og bokskriving. Til slutt må det også sendes en stor takk til mine store barn, Mathias Nygaard Jarbekk og Mathea Nygaard Jarbekk som har hjulpet med både tekster, korrekturlesing og kildesøk underveis. Det er en glede å se hvordan de har blitt unge voksne som er gode og reflekterte diskusjonspartnere.

Simen sender sin takk til Rune Schumann og Benita Haftorn Hildonen for bistand med informasjonssikkerhet og DPIA, gjennomlesning, og tips om «Informasjonsreisen». Videre takkes Knut Haakon Tolleshaug Mørch for mange gode innspill til kapittelet om informasjonssikkerhet, og oversikter i kapittelet. Kjetil Stallemo takkes for innspill til kompetansekrav for utviklere. Jeg ønsker å rette en spesiell takk til kona mi An-Magritt Eide. Hun og de tre barna mine har vært tålmodige i de helgene og ettermiddagene der jeg har sittet inne og skrevet bok i stedet for å være ute sammen med familien.

Innholdsoversikt

Innhold